List 30. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 25. julija 1866.

Gospodarske stvari.

Nauki
iz letošnje dunajske razstave.

(Dalje.)

Med vinskimi prešami nas je mikala samo Dingler-jeva (štev. 460), pa brez potrebe je preveč zamotana.

Vinska preša, ktero je petrovagorsko društvo v Topuskem (pod štev. 382) razstavilo, je sicer prav prosto napravljena, pa le premalo praktična je, na Štajarskem so g. Körösi-jeva, Bergman-ova in Hlubek-ova na Ptujem veliko boljše, pa le škoda, da teh preš v razstavi nismo videli.

Od senénih preš, ki so dandanašnji vedno bolj v rabi, smo v razstavi videli le dve sorti (sistemi); to je, Clayton-ovo in pa Boroš-evo; v prvi se senó od spodej gori, pri drugi pa od zgoraj doli preša. Clayton-ova je prosteje, močneje in trdneje napravljena in veljá 180 gold., Boroš-eva stane pa celó 250 gold.

Kar se mlinov za debelo ali trgano (šrotano) moko tiče, jih je bilo dokaj in raznovrstnih v razstavi, toda nobenega nismo tako nizke cene našli, da bi ga mogli našim malim kmetom ob enem za žrnov (mlin, ki se z roko goni) priporočati, zato jim zmiraj le priporočamo Bergman-ov, ki le 25 gold. stane, in s kterim se s pomočjo pripravnega sita tudi moka melje.

Eno majheno šrotarico je tudi g. Vidats iz Pešta v razstavo poslal, ktera tudi le 25 gld. stane (št. 1078). Nje zmožnosti pa nismo prilike imeli poskusiti.

Kar univerzalni mlin ali mlin za vse gosp. Bentall-a (št. 12442) zadeva, ki le 100 gold. stane, bodo izvedenci gotovo obširno poročilo naznanili, kakor tudi od Šteffens-ovega (štev. 738), ki pride na 520 gold. in od druzega na dve kolesi, ki stane 1000 gold., posebno ker so taki mlini silna potreba za kmetijstvo v goratih krajih.

Pri škoporeznicah, ki jih je bilo sila veliko v razstavi, se je videlo, da so vse po enem kopitu narejene, to je, povsod je zakrivljen nož na kolesu. Kaj se je zboljšalo na njih, prepuščamo razsodbi razstavne komisije; sicer pa morajo primerjajoče skušnje še le pokazati, ktera je bolja memo druge.

Nam ni treba škoporeznic iz tujih krajev naročevati si, ker se dobre in tudi bolji kup domá izdelujejo.

Med sadjemečkavnimi mašinami (Obstquetschmaschinen) nam je bila Bental-ova najbolj všeč, kakoršno Burg na Dunaji po 90 gold. (Favoritenstrasse št. 42) izdeluje.

Grof Christalnigg-ove mečkavne mašine ni še bilo v razstavi; jako nas je mikalo to mašino videti ker nimamo do zdaj še nobenega pravega mečkavca.

Kar se tiče navadnega kmetijskega orodja, kakor lopat, matik, grabelj, vil itd., ga je Angležž Clayton iz Dunaja največ v razstavo poslal, in želeti bi bilo, da bi se marsikdo podstopil, enako orodje po razstavljenih angležkih izgledih (muštrih) iz štajarskega Besemerjega jekla izdelovati, ker vkljub izvrstnemu železu še zmerom imamo le malopridne lopate, matike itd.

Drenažnega orodja nam ni treba iz tujih krajev dobivati, ker se ga v gosp. Odörfer-jevih fužinah v Bruku na Štajarskem dobrega jedra obilo izdela.

Predno svoje opazke zastran razstavljenih mašin končamo, moramo naše gospodarje opomniti še na gasilnice, sisalke (pumpe) in druge vodne dvigalke gosp. V. Knaust-a na Dunaji, kteri vse te mašine tako izvrstno izdeluje, da se mu ni bati, da bi ga kak ptujec prekosil. Ne bode dolgo trpelo, da bojo kmetovavci Knaust-ove mašine, ktere vodo vzdigujejo, poleg rek, potokov, bajarjev itd. napravili in tako svoje senožeti z vodo napajali.

Največ hrupa med ljudmí je napravila Specker-jeva klobasnica (Wurstmaschine), s ktero se je v eni uri na velike kupe klobas naredilo.

Tudi Prick-ova pivohladilnica (Bierkühl-Apparat) (št. 718) je bila z veliko hvalo sprejeta; popred nismo poznali te koristne naprave.

Očitno je bilo, da so se kmetijske mašine in orodja v poslednjih letih zeló zboljšale, pa veselo je še posebno to, da se domače mašine vedno bolj z angležkimi meriti morejo.

Od 179 razstavnikov kmetijskih mašin in orodja zaslužijo med domačimi fabrikanti po naši previdnosti s posebno pohvalo naslednji imenovani biti, namreč gospodje: Sigl, Specker, Knaust, Schulze, Boroš, Burg, Weisse, Hubazy, Kühne, Winiwarter, Kernreuter in Schmid. Od njih neprestane marljivosti se more pričakovati, da bodo kmalu take mašine delali, da Avstrii ne bode treba, vsega le iz ptujih dežel in za draži denar dobivati. Temveč pa se je tega nadjati, ker največa posestnika avstrijska: nadvojvoda Albrecht v ogerskem Staremgradu in knez Lichtenstein v Hamrich-u kmetijsko mašinstvo s posebnim veseljem podpirata. (Dal. prih.)

Obrtnijske stvari.

Besedica o trgovini in konzulih. *)

Ne more se tajiti, da je nevednost v trgovskih (kupčijskih) zadevah med trgovci našega cesarstva, vzlasti

*) Konzul se imenuje pooblastenec te ali une države, da v ptuji deželi varuje prid domače trgovine.

pa na Dunaji veča, kakor si človek misli. Kar je večih trgovskih mest v Avstrii, ga v nevednosti v trgovskem obziru — govorivši sploh — Dunaju ni para. Človek bi tega ne verjel, a vendar je tako.

Kaj pa je tega krivo, težko je povedati, toda pred ko ne, to-le: Dunaj bil je dolgo časa središče avstrijskega monopolstva (samotrštva) gledé obrtnije, — tiste obrtnije namreč, ki jo je vzdrževala sama protekcija, vzlasti pa bombaževega blaga. Ta obrtnija, enaka cvetlici, kteri mora vrtnar kuriti, da raste in ne pogine, se z železno obrtnijo primerjati ne sme; bila pa je vendar le podlaga dunajski kupčiji. Dunajčanu tedaj ni treba bilo daleč po svetu ukvarjati se; prišla je „die Provinz“ in pokupila je — vse. Obrtnik se je tako redil in rastel v nevednosti enak bogatemu kmetu, ki domá za mizo sedí in čaka, da mesar pride vole kupovat. — Ti časi so minuli; pošla je mast, nevednost pa je ostala.

V takih zadregah prišlo je Dunajčanu na misel, da je čital v knjigah in novinah, da po svetu je treba pogledati in truditi se, da se blago v denar spravi. Čital pa je tudi nekaj o ljudéh, ki se jim pravi konzuli, da oni za trgovca mislijo in mu tice pečejo. Dolgo pričakuje odrešenja od konzulov — pa zastonj. Prime ga jeza in hudo začne obirati konzule. „Konzulstvo mora se preobraziti“ — zakričé od vseh strani — vlada mora paziti, da konzuli spolnujejo svojo dolžnost.

Bila je dôba po krimski vojski, — dôba, ko se je rodil Credit mobilier v Parizu in sestrica mu prekrasna Credit-Anstalt na Dunaji: bila je dôba Bruckovih fantomov. Vlada res vsliši krik trgovski in zapové ostro vsem konzulom: naj pazijo na trgovino in naj naznanjajo hitro vladi na Dunaj vse, kar bodo avstrijski kupčii koristnega zapazili. Kaj vse so reveži konzuli napisali in na Dunaj poslali, tega ne vemo; vemo pa to-le: Iz imenitnega mesta v južni Ameriki doide ministerstvu trgovine na Dunaji sporočilo, da v tistem mestu se rabi papir iz neke papirnice južno-avstrijske. Ministerstvo trgovine hitro zapové dotični zbornici trgovski, naj to veselo novico naznani dotični papirnici. Na lepem pismu napisano nese sporočilo to tajnik zbornice trgovske v pisarnico sloveče papirnice — in izročí ga gospodarjem fabrike — pa kako se revež začudi, ko ti, pismo ministerstva trgovine prebravši, zakrohotaje se odgovorijo: v tem mestu imamo mi že dvajset let svojo agencijo in prodajamo svoj papir! — Drug konzul v Egiptu napisal je nedavno celo brošuro in za modrost vseh modrosti trgovskih svetu oznanil, da kdor hoče v Egipt kupčevati, mora tamošnji jezik znati in tamošnje vage in mire poznati. Zares, neizmerna modrost trgovska! Še več tacih dogodeb bi vedeli povedati in to iz najnovejše dôbe o nekem konzulu, o kterem se je celó govorilo, da bode neko visoko čast dosegel.

To pa ni rečeno, da bi se oponašalo našim konzulom, da ne spolnujejo svoje dolžnosti; saj, kar konzulstvo sploh poznamo, je povsod taka. Konzul, ki ni trgovec, o trgovini ne more poročati, — konzul pa, ki je trgovec, bi bil slab trgovec, ako bi masla sam za-se ne pridržal. Novih krajev na svetu nobeden ne more več najti; kar pa je znanega sveta, pa trgovci naših primorskih mest dobro vejo, ktero blago se tudi tù dobí, ktero potrebuje; avstrijsko-dalmatinske ladije plavajo po vseh morjih svetá.

Tudi to še ni vse, kar je trgovcu treba vedeti. Najbolj izvedeni trgovec ima z blagom ene vrste dosti opraviti, ako hoče pravilno ravnati; konzuli pa bi morali stotero blagá na tanko poznati! Kakošne glave bi morali imeti? Marsikter dunajsk fabrikant si konzula misli človeka, ki na Turškem ali v Ameriki zlate kuje in jih trgovcu v grlo maší, — vlado pa beriča, ki za konzulom s korobačem stojí! Čudno je bilo slišati, kako je ranjki reichsrath ravno to pesem trobil — pri tem pa ob enem ptuji obrtníi naša vrata odpiral in nam za naše pridelke ptuja zapiral.

Kar pa je konzulstvu prava naloga: biti sodniku pravičnemu državljanom svoje države in braniti jih enako advokatu proti drugim — to je malokomu jasno bilo — in vendar je to edina in prava naloga konzulstva sploh. B.

Slovstvene stvarí.

Slovniške kraje- in imenopisne Drobtinčice.

Zapisal. V. Lužnik.

Prevdarjaje nekoliko tukajšnjo (tominsko) narečje naletel sem na izraz, ki se mi je dozdeval posebno zanimiv. Iskal sem ga potem po slovnicah in po drugih spisih, pa nikjer ga ni bilo najti (to je, v pravem pomenu). Izraz letá po moji misli ni nov, temveč beseda je naših preddedov, ki se je sčasoma med ljudstvom pozgubila, ali, kakor slovnice pravijo, zastaréla je. Ta izraz tedaj je sestavljen predlog „naz“ (st. sl. „niz“), ki četrti sklon vlada, in kraj zaznamuje, na kterem je kaka reč bila, pa se je potem od njega ločila.

Bral sem mnogokrat, na pr. „z mize pasti“, „z voza zleteti“, „z gore priti“ itd., kar bi Slovenec, kteremu je gori omenjeni izraz dobro znan, celó nasprotno razumel.

Mestni predlog **z** (iz) se tukaj v tem primerljeji le takrat rabi, kadar se na vprašanje: kje je kaka reč? z mestnikom **v** odgovarja, na pr.: „v hiši, v kleti stojí“; „iz hiše, iz kleti je prišel.“ Kadar se pa na vprašanje: kje? z mestnikom **na** odgovorí, kakor: „na gori stanuje, na brdu živino pase“, odgovorí se, ako se hoče ločitev s tega kraja dopovedati, z mestnikom **naz** (naiz), na pr.: „naz goro je prišel“, „naz brdo smo živino prignali“, pa ne: „iz gore je prišel“, kar bi se mislilo, da je iz srede kake gore prišel itd.

Napčno se mi zdi tako sestavljene mestne predloge okrajševati in izpuščevati, ker ima vsak za-se svoj posebni pomen. Eni namreč naznanjujejo kraj, kjer je kaka reč, drugi pa ločitev rečí iz naznanjenega kraja. Taki mestni predlogi ali mestniki so: na priliko staroslov. vz, kar se je še zdaj v nekterih sestavljenih besedah nepopačeno ohranilo, kakor: vzdigniti itd. (sedanje polovičarsko **s**, **z** ali **iz**) potem: znad, spod, spred, zmed, izza. Vselej vlada pri takih sestavljenih predlogih le prvi svoj dotični samostavnik, na priliko: „izza hiše, izza brde; znad glave, spod nog“ itd. Tako vlada tudi pri mestniku „naz“ prvi predlog, namreč „na“ svojo samostalno ime, kakor: „na(z) goro, na(z) brdo“ itd. Samo v tem se ne vjema „naz“ z druzimi navadnimi sestavljenimi predlogi, ker je predlog, ki zaznamuje kraj, pred predlogom ločitev iz kraja pomenivšim, na pr.: „ti imajo izza, izmed, iznad“ itd.; oni pa: „naz, kakor ima tudi staroslovenski vz.“

To staroslovensko obliko so tudi Hrvatje (in zna biti tudi drugi Jugoslovani?) obdržali, zakaj pri njih je še v navadi niz, nuz, na pr.: „niz vodu“; „nuz brdu“, in ti sestavljeni mestni predlogi vladajo v hrvaškem isti sklon (četrti) kakor v slovenskem „naz.“

Nekteri rabijo v tem pomenu besedo „raz“ na pr.: „raz konja pasti“; al to po mojih mislih nikakor ne more pravo biti, ker predlog „raz“ le razdelitev in razširjenje kake rečí pomenuje, in se le v sestavljenih besedah dobiva, na pr.: razpoditi, razgnati, razcvesti itd.

Iz teh vzrokov tedaj, in ker ima ta raba in ta sestava v staroslovenščini svojo podslombo, ali še boljše rečeno, svoj izvirek, in se le v tem razlikuje, da so Staroslovenci prvi predlog (na) okrajševali; (v „n“) po sedanji rabi se pa zadnji (iz) okrajševa, mislim, da bi ne bilo napčno, ako bi se gospodje pisatelji rabe te oblike poprijeli, saj se tajiti ne dá, da brez izraza, ki ta pomen zaznamuje („naz“), bil bi naš bogati slovenski jezik v tem oziru vendar-le pomanjkljiv.

Toliko tedaj o tem predlogu g. pisateljem za posnémo, ali saj za blagovoljni prevdarek.

Zdaj pa nekoliko o tukajšnem krajepisji.

(Konec prihodnjič.)

Družba sv. Mohora.

Visoki duh Slomšekov se čedalje krepkejše med Slovenci oživlja. Družba sv. Mohora, ta nježna hčerka nepozabljivega nam Slomšeka, nas je ravnokar razveselila s šesterimi prelepimi bukvami; te so:

1. *Življenje svetnikov in svetnic Božjih z zalimi podobami*, po najboljših virih spisal dr. Jože Rogač, kaplan v Dobrépoljah; 1. snopič obsega mesec januar in pol meseca februarja, 208 straní v veliki osmerki.

2. *Prilike patra Bonaventura* v pojasnovanje raznih verskih in nravnih krščanskih resnic, prosto poslovenil A. Lésar, profesor više ljubljanske realke; prvi ta del obsega 38 prilik na 7 pôlah, v mali osmerki; iz vvoda razvidimo, da bode sledil tudi 2. del, ki bode obsegal 54 prilik Šampijona Nilona, kteri je nadaljeval to, kar je bil p. Bonaventura pričel.

3. in 4. *„Slovenskih večernic“* 13. in 14. zvezek z raznovrstnimi, podučnimi in kratkočasnimi spisi raznih pisateljev.

5. *Kortonica, koroška deklica*, spisal Jan. Cigler, fajmošter v Višnjigori; tej povesti je bilo prisojenih 100 gold. za darilo.

6. *Koledarček* za 1867. leto; razdeljen je na tri dele; prvi obsega navadne koledarske stvarí z družbinimi postavami in vodili; drugi imenik družb. udov in oznanil; tretji pa podučno berilo s kitico slovenskih pesem.

Vse šestere knjige obsegajo tvarino, namenu te družbe popolnoma primerno, ter so pisane v lepem gladkem, čistem in lahko umevnem jeziku, česar so nam porok znani pisatelji in neutrudljivi prof. A. Janežič, družbin tajnik in vredovalec njenih knjig.

Pri naznanilu teh knjig bodi nam dovoljeno še par besedic spregovoriti o družbi sv. Mohora, o njenem daljnem pospeševanji in o Matici slovenski.

Kako je mogoče za en goldinarček izdati toliko knjig, kolikor jih je letos izdala družba sv. Mohora? — To vprašanje se gotovo sili vsakemu, kdor je videl te knjige. Na to vprašanje nam jasno odgovoré družbina oznanila v 2. koledarčkovem delu, iz kterega pozvedamo, da ima ta družba 3787 letnih in 199 dosmrtnih, torej skupaj 3980 udov, tako da je smela letos potrošiti 4166 gold. 74 kr. Evo, kaj združenje premore! Kdor pogleda le za 3 leta nazaj, ko je imela družba 1522 (ljubljanska dekanija le 25, letos 266) letnih udov, in je smela potrošiti le 2036 gold. 94 kr., ta se ne bode čudil, da je takrat polovico manj mogla izdati knjig. — In kolikor dalje nazaj gremo, toliko manj knjig je izdajala, ker je štela toliko manj udov. Iz tega je jasno, da bode toliko več knjig izdajala, kolikor več udov bode imela. Torej rodoljubi na noge, in pospešujte marljivo to družbo. Zlasti prosimo čast. rodoljubne duhovščine, da razjasnuje vernim Slovencem njen namen, njeno korist, zdi se nam, da je po nekterih krajih vendar še premalo udov. Kaj lepa prilika, ljudstvo seznaniti s to družbo, bila bi duhovščini o godu sv. Mohora in Fortunata (12. julija), ki sta prva, in sicer že 63. leta po Krist. rojstvu luč sv. vere prižigala Slovencem, in sta tudi patrona ljubljanske škofije. Škoda, da blaga ta zavest čedalje bolj gine med nami, temu je gotovo pripomoglo tudi to, da se na novi podobščini vélikega oltarja stolne naše cerkve več ne nahajate sliki prvih naših apostolov. Zakaj ste se neki izpustili? Tega ne vemo, želimo si ju pa nazaj. Naj se ta naša želja ne prezira, kadar pride do tèga, da se bode nova podoba napravljala! Pa tudi vsaki ud naj si šteje za dolžnost, da jo pospešuje. Ko bi vsak dosedanji ud le enega pridobil, — in to morda ni nemogoče, štela bi ta družba prihodnje leto že 7960 udov. Koliko bi se še le potem moglo lepih in koristnih knjig spraviti na dan. Prav tje je meril visoki duh bogo- in rodoljubnega Slomšeka, ki je vstanovil to družbo. Bodi mu slava na veke!

„Ko bi naša Matica tudi toliko knjig izdajala, hotel bi tudi njen ud biti!“ Tako smo te dni slišali marsikoga modrovati se. Kdor rast Mohorjeve družbe opazuje, ta bode kmalu spoznal, da se izdavanje knjig ravná po denarjih, ti pa po številu udov. Toraj le obilnejše pristopajte tudi k Matici, pa bode tudi ona čedalje več knjig spravila na dan. Mi smo prav te misli, ktero je dopis iz Haloz v predzadnjem listu „Slovenca“ izrekel, namreč, da vsak izobražen Slovenec more utrpeti vsako leto 3 goldinarje, da je daruje tema blagima družbama, saj se dajo kje drugej prihraniti.

Naj izustimo še en svèt družbi sv. Mohora in njenim udom. Ali ne bi bilo boljše, vpisovanje in plačevanje tako vrediti, da bi udje letni donesek za prihodnje leto plačevali takrat, ko prejmejo knjige prejšnjega leta? To bi tudi dekanijskim predstojnikom in družbinemu odboru jako polajšalo posel. V ta namen bi pa družba sv. Mohora morala precej s knjigami razposlati vpisovalne pôle. Po tej poti bi se pa tudi v okom prišlo nezgodi, ki se je družbi, ali prav za prav udom pripetila s tem, da je bilo letos nekterih knjig premalo tiskanih, da toraj vsi udje ne morejo dobiti vseh letošnjih šesterih knjig.

Kdor se je v družbo sv. Mohora vpisal pri meni, ta naj blagovoli po knjige poslati, in ako mu je mogoče, za prihodnje leto plačati letnino.

A. Lésar,
profesor in predstojnik ljublj. dekanije.

Ozir po slovanskem svetu.

Etnografična (narodopisna) razstava v Moskvi na Ruskem.

Prihodnje leto 1867. se začne razstava (izložba) v Moskvi. Velike zanimivosti je ta izložba vzlasti Slovanom, ki so dozdaj le priliko imeli, pošiljati izdelke svoje v Pariz, London, Hamburg itd., a na slovanski svet še ne, — zdaj pa se jim lepa prilika ponuja, da v jako zanimivo izložbo morejo poslati iz svojih krajev to in uno.

Ta narodopisna izložba, ktera ima biti temelj stalnemu muzeju v Moskvi, posvečenemu vsem vrstam narodopisja (etnografije) in človekoznanstva (antropologije), ima dvojni namen: prvi je, da po njej bode občinstvo (ljudstvo) upoznalo različne stanovnike ruskih pokrajin, življenje njih in njih vnanjstvo; drugi namen pa je, da se sestavi gradivo k učenju antropologije (človekoznanstva), ki je sedanji čas zelo potrebna.

Zato se ozira izložbeni odbor 1) na vse, kar utegne mikavno biti ne samo občinstvu, ktero se pobliže ali

bolj na tanko ne ukvarja z narodopisjem in antropologijo, ampak tudi in še več učenim možem, ki se posebno bavijo s to vednostjo; 2) na to, da te zbirke ne zgubé po vsem strogu znanstvenega značaja, ampak da služijo k daljnemu razvitku omenjenih znanosti. K sreči nista ta dva namena tako različna med seboj, kakor se morebiti misli, ampak drug dopolnuje druzega. Edini ugovor bi se utegnil tù vriniti, da izvedenec naletí v tej zbirki na rečí, ktere nimajo posebne važnosti, nasproti pa neizvedenca ne bojo mikale kostí, glavne čepine in druge stare šare. Al mnogo večega razločka tù ni, in odbor si je prizadjal, da zadovolji učenjaku in neučenjaku. Zatega voljo bode značaj te razstave drugačen kakor se sicer v narodopisnih muzejih nahaja. Kadar neizvedenec pregleduje kak etnografiški muzej in v njem vidi sila različno obleko, orožje in mnogo robo domačega življenja, ga različnost in bogastvo vsega kar vidi, vrtoglavega naredí, da si iz vsega tega ne more storiti sestavne celote, niti priti do kake preiskave. Le toliko pomni neizvedenec, da je pri teh in unih divjakih obleka tako ali tako pisana, da ti tako, uni tako orožje rabijo itd.

Kdorkoli vé, kako pomešano občinstvo take zbirke ogleduje, priznal nam bode, da nima od tega ogledovanja tolike koristi, kolikor bi se po bogastvu, zanimivosti in važnosti nabranih predmetov pričakovati moglo. Vzrok temu pa ni samo to, da ljudje izložene stvarí le povrh pregledavajo, ampak bolj to je vzrok, da je dozdaj takim muzejem premalo za to mar bilo, da bi se bile stvarí tako namestile, da bi ljudje vse v eno skupino ali vrsto spadajoče stvarí si môgli v eni jasni podobi pred očí postaviti. Iz tega razloga odbor hoče, da se odvrne ta napaka in da se razpostavljene rečí bodo drugač razredile kakor je dozdaj navadno bilo. Vendar tudi odbor sam vé, da bode pri vsem tem še marsikaj zgrešil.

V osrednjem odboru za uredjenje etnografiške izložbe in muzeja so ti-le gospodje: Predsednik odbora je V. A. Daškov, predsednik društva prof. G. E. Sturovski, podpredsednik prof. A. Jul. Davidov, ravnatelj antropologiškega odséka D. P. Soncov, tajnik tega odseka A. P. Fedčenko, predsednik anatomiškega odbora prof. J. M. Somolov, tajnik tega odbora N. J. Berezicki, predsednik etnografiškega odbora (še ni izvoljen), drug predsednik tega odbora prof. A. P. Bogdanov. Tajnik odbora tega N. K. Zenger, čuvar etnografične zbirke N. G. Kerceli, predsednik starinskega odbora prof. J. D. Bieljajev, predsednik umetniškega odbora prof. K. K. Herz, predsednik botaniškega odbora prof. N. N. Kaufman, drugi predsednik J. J. Kovalevski, predsednik; pooblastenec odbora prof. N. A. Popov, predsednik fotografiškega odbora N. M. Alasin, tajnik odbora M. A. Žikov. Za skulpturni oddelek izložbe prof. N. A. Romazanov, za arhitekturno vrsto sestavitelj razstavne osnove graditelj V. V. Sobolev. Odborniki: O. P. Bočanov, V. F. Ošanin, V. N. Uljanin. (Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Potopis iz Srbije.

Spisal dr. J. Podliščekov.

(Dalje.)

Prebivavci mesta Aleksinc-a in njegove okolice so Bulgari in nekaka zmes Srbov in Bulgarov. Pri njih sem videl, kako en sam človek z dvema voličema njivo orje. Njih plug je brez plužin in celó lahak; voliča ga brez težave vlečeta; nihče ju ne vodi; tudi plužnarja nad volmi se derečega ni, ker plug nima plužin. Bulgarin sam, z eno roko majheni plug, z drugo lulo med zobmí držé in duhan pušaje, počasi za voličema mendrá.

Nek lep popoldan sem s prijatlom kapitanom Vasa Simić-em šel v turško carstvo. Carigradska cesta od Aleksinc-a do Turške je tako strašno grda, da ni vredna imena poti; pravijo pa, da je naprej po Turški še grša! Kdo jo je naredil, ali Grki ali Rimljanje, Srbi ali Turki? ne vem. To pa je gotovo, da že več vekov je nobena živa duša ne popravlja, da jo vedno prenarejajo plohe in druge uíme, in gladijo jo Bulgari in velike karavane natovorjenih konj, ki trgovsko blago med Turško in Srbsko sèm ter tjè na hrbtu prenašajo. V poli ure sva prišla do prve srbske stražnice pod visokim hribom v globokem žlebu stoječe; pred stražno kočo je stal pandur globoko zamišljen z dolgo puško, notri so pa njegovi drugari na gosle brenkaje veselo popevali. — Čez nekoliko časa prideva do druge stražnice, pred ktero je tudi pandur z dolgo puško vès zamišljen in v zemljo gledajoč se sprehajal. Ne vem, kaj neki imajo ti ljudje misliti, da tako zamišljeni izgledajo? Brž ko ne nič ne mislijo! Pred hišo je bil lep, dobre vode poln in velik vodnjak ali bunar (štirna), v hiši pa je bilo polno pandurjev, ki so duhan pušili in na gosli popevali, med njimi pa tudi turški vojniki. „Pomozi bog!“ jih noter stopivša pozdraviva. „Bog vam pomozi!“ odzdravljajo pri najinem ulazku omolknivši in pokoncu stopivši Srbi in Turki. Veliva jim, naj se vsedejo in dalje pojó, vsakemu pa čibuk duhana ponudiva. Hvaležni so ga sprejeli. Svoje čibuke zapalivši, počnó nama dokazovati, kako ondi v prijateljstvu živijo, drug drugemu pomagajo in si potrebnih rečí posojujejo. Mi smo tukaj brača, reče neki Turčin, drug brez druzega ne moremo živeti; mi trebamo od njih to, a oni od nas to, in tako dohajamo mi k njim, a oni k nam. Mi smo ondi sosedje na samoti v šumi, zato je treba, da se ljubimo; nam vsem bi bilo tukaj v hosti grozno težko živeti, da bi se sovražili. Mi vsi smo sluge; mi smo carovi, a oni so kneževi; car ali knez vse jedno je; mi moramo samo poslušati, kar se nam zapoveduje in prepoveduje. Po tem govoru Turki čibuke izpušivši vstanejo, in naji k sebi na turško stran povabivši odlazijo.

Od srbske stražarne hiše je kakih 20 korakov do prave meje turške; tik pred mejo je velik, visoki gomili podoben griček, na njem pa stojí velik lesen križ brez božje podobe in brez vse umetnosti iz dveh otesanih brun narejen. Mislé, da je to kak grob, poprašam pandura, kdo da je tukaj pokopan? Nihče ni tù pokopan — mi odgovorí — križ je le znamenje, da je ta zemlja srbska, unkraj meje je turška. Meja med turškim carstvom in kneževino srbsko je meja popolnama tega imena vredna. Zagrajena je visoko in gosto s košatimi vejami, grmovjem, trnjem itd., po hribih in dolinah, polji in hostah tako dobro, da iz Srbije noben zajec na Turško ne more, niti iz Turškega v Srbijo. Skrijejo naj se meje slovenskih zelnikov pred to mejo. Na cesti so med to res pravo mejo zmirom dobro zaprta vrata, ki se samo popotnikom odpirajo. Tudi nama se odpró, da smukneva kroz nje na Turško, kjer se nama tik meje pokaže nov, grozno trden gradič, ki je poln lukinj, za puškine strele napravljenih; v njem so turški stražarji in pred njim je lep nov vodnjak, malo naprej je mala, stara hišica neke vdovice Turkinje, kjer ima neki cincar krčmo. To je grozno slaba gostilnica na granici, pa vendar le dobra zato, ker je edina za popotnike in trgovce; na srbski strani ni nobene. Tudi midva greva noter na čašo vina, in nudiva turške vojnike ž njim, al nobeden se ni dal zapeljati, da bi bil vino pil; kave so pa posrkali in duhana po-

žgali sila veliko. Skrivaj sem poprašal krčmarja, ali ti Turki res nikoli vina ne pijó? O, pa še kako! — mi odgovorí — pijó vsi vino in rakijo, samo da jih nihče ne vidi; tudi drug drugemu ne zaupa; posamem prihajajo k meni zdaj ta, zdaj ta; hitro zvrne čašo rakije (žganja) ali vina, pa gré, pride zopet, popije in gré ali napolni čibuk, se vsede, kave zahtevajoč, pri kteri dolgo sedí duhan pušeč, med tem pa čašo za čašo vina ali rakije izpraznuje. Tako — pravi — delajo vsi. Zdaj pa potegnem jaz iz torbe kračo, narežem lepe kosove, in Turke, ki po svojem verozakonu ne smejo svinjskega mesa vživati, zapeljujem ž njimi, kakor nekdaj satan Kristusa, — al nič nisem opravil. Krčmar se mi smeja in mi na uhó pošeptá: „Ali vidite, kako se jim sline cedijo! Da imam jaz takega lepega mesá, vsega mi še danes pojedó, pa tako, da ne bi drug za druzega vedel, in koliko bi pri njem še vina potočil!“ Zdaj se oglasi ombaša, zapovednik vojakov: „Gospôda! na svinjsko mesó je treba dobrega vina; jaz bom plačal; daj gospodinoma vina, oštir! Zdaj pokliče za naji vina drugi in tretji Turčin in redom vsi. Gospoda, morata, da pijeta, da pomnita, kdaj sta bila na Turškem. Na meso je treba vina, po vinu bota dobro spala, pijta! pijta!“ — tako nudijo naji. Midva pa jim dajeva kave za kavo, čibuk za čibukom. E! — se oglasi zopet ombaša — škoda, da vaji ni jutri ondi, ko pride véliki vezir z inženirji in z mnogo gospodo le-sèm; že je v Nišu, in od todi bode novo cesto vbral, — do Carigrada.

Toliko iz sultanovega carstva, kjer sem dve uri prvikrat v turškem društvu, če tudi ne nobel, pa vendar veselo živel. Vrnila sva se s kapitanom nazaj v Aleksinac. (Dal. prih.)

Dopisi.

V Buda-Peštu 13. julija. V. — (Dalje.) Ako posamezne dele Budina z Ljubljano primerjaš, kar se lege tiče, si moraš stari Budin ondi misliti ali še nekaj dalje, kjer je v Ljubljani suhi bajar; od suhega bajarja nazaj proti zidanem mostu si pa misli „Neuštift“ ob vsaki strani ceste z eno vrsto hiš. V „Neuštift-u“ so najimenitnije toplice v celem Budinu, tako zvani „Kaiserbad“ (cesarske toplice) ravno nasproti Marjetinemu otoku. V cesarske toplice vsako leto na tisoče hromih in betežnih prihaja, se ve, da tudi nekaj takih, kteri nimajo druzega opravila, kakor za veseljem dirjati, dragi čas gubiti in denarje zapravljati. Prec zraven cesarskih toplic so turške ali Lukačeve toplice (Lukas-Bad), kamor ljudjé vrelo topliško vodo pit hodijo. Na hribu nad „Neuštift-om“ je pokopališče nekega turškega proroka, do kterega vsako leto nekaj vmazanih Turčinov žebraje priroma; od daleč je to pokopališče (spominek nekdanjega turškega gospodstva v Budinu) precej visoki kupli podobno. Zvezni del med „Neuštift-om“ in budinskim vodnim mestom (Wasserstadt — vizi-varos) se imenuje „Landstrasse“ (cesta na deželo), o kterem ni nič posebno znamenitega. — Vodno mesto je pa najpoglavitneji del Budina, ter ima največ obivateljev. Misli si v Ljubljani Prule in kraj od zidanega mosta med Golovcem in Gradom (ako bi tam Gruberjevega grabna ne bilo), Kurjo vas, karlovško predmestje, stari trg in celi del Ljubljane na desnem bregu Ljubljanice do mesarskega mosta in sejmskega trga, pa imaš primerljej z budinskim vodnim mestom. Najzanimivejša v celem vodnem mestu je „Gans-ova“ železolivnica, v kteri se leto in dan na tisoče železnih kolés in železnih pragov za železne ceste in še več druzih stvarí take baže lije. Tudi gorke toplice (kraljeve) se v vodnem mestu nahajajo. — V vodnem mestu (na bombinem trgu pri farni cerkvi sv. Ane) postajajo parobrodi, kteri proti Dunaju klopotajo ali pa od Dunaja priplavajo. V vodnem mestu je največ štacun in tudi največ obrtnikov in rokodelcev. Od vodnega mesta (pod železnim ali verižnim mostom) pa do srbskega mosta ste le nekaj časa dve vrsti hiš, potem pa samo ena pod trdnjavinim hribom, — misli si ljubljanske Poljane do šent-Peterskega mosta. Ta dél Budina se imenuje „Taban“, tudi ribiško mesto. V Taban-u je v celem budinskem mestu največ judov. Nad Tabanom na trdnjavinem hribu stojí krasni kraljevi grad. — Od srbskega mesta dalje proti jugu pod skalovitim Bloksberg-om na prav tesnem prostoru ob Donavi pelje stara vélika cesta do Promontor-a in dalje proti Štajarskemu; zdaj, proti jugu in jugo-zapadu gotovo nima ta cesta velike važnosti več. — Še dveh rečí v Budinu moram omeniti, namreč budinskega tunela ali prerova, in pa lepe nove Albrecht-ove ceste, ktera se pred tunelom na trdnjavin hrib zavije ter je tako zložno napeljana, da se prav nič ne utrudiš, ako po nji v trdnjavo šetaš. Tunel je skoz trdnjavini hrib zdolben, tako, da od verižnega mosta cesta v Kristinino mesto naravnost skoz tunel pelje; pred je bilo od mosta v Kristinino mesto treba skoz Taban in srbsko mesto hoditi ali pa čez trdnjavo, ktera pot je pa še bolj težavna in nič krajša bila. Peš človek mora skoz tunel kakor tudi čez verižni most 2 nova krajcarja plačati. — Tunel je več sto sežnjev in blizo tako dolg kakor most. — Tunel in most je ravno isti mojster zidal (Angličan Clark), kteri je pred kakimi 14 dnemi umrl. Za zidanje mostú in tunela so se ustanovila društva, ktera so potrebne denarje preskrbela; most je bil viharnega leta 1848. najprvič odprt, tunel je bil pa (če se ne motim) še le leta 1857. dokončan. Po stezah in potih nad tunelom na strmem bregu trdnjavinega hriba se je rano in zvečer kaj prijetno sprehajati; to sprehajališče se „Elipse“ imenuje ter je dobro z akacijevimi drevesi obsenčeno. Pogled s tega sprehajališča na most in v Pešt in dalje čez veliko ogersko ravnino je krasen. (Dal. prih.)

Iz Gradca. — Gosp. dr. Tancer, ki se najbolj z ozdravljanjem zób vkvarja in je pretekli mesec tudi od c. k. državnega ministerstva za učitelja zdravilstva zób na vseučilišču našem potrjen bil, bode prihodnje šolsko leto začel to učiteljstvo teoretično in praktično v deželni bolnišnici, kjer bode tudi bolezni zób in ust ozdravljal. Revnim bode brez plačila na pomoč.

Iz Liburnije 14. julija. U. G. — V Kastvu osnovalo se je „comitato pei feriti militari“, to je, društvo za ranjene vojake, ki ima bolnišnico z 20 posteljami. Lepo in hvalevredno podvzetje! Al ker je klic na pomoč temu ljudomilemu delu talijansk, se človek skor prestraši, misleč, da stari Kastav za talijanske gladiatore išče pomoči. Znano je, da vsa Liburnija je trdo slovanska, in da le malokdo laško zná. Saj vendar ne bode talijanstvo tukajšnje južnemu dušmanu steze ravnalo? Zato Kastavci! spomnite se svojih slavnih predded ov, in premislite, kakovo sumnjo so si mnogi Istrijani navlekli na glavo, ko so talijanstvu preveč pot gladili. Začnite se zavedati svoje narodnosti, narodnosti slovanske; naj vam je v tem izgled Talijan, ki tudi le svojo narodnost gojí, ne pa ptuje. Ne pokladajte se tujčevi peti!

Iz Loža na Notranjskem 19. julija. —a— Razglas o „črni vojski“, ki nam je došel 17. t. m. iz Ljubljane, izbudil je pri nas velik strah. Ako bodo kmetje zdaj, ko je največ dela, morali vse popustiti in čakati sovražnika po hribih, od česa bomo potem pozimi živeli? Še druga leta, ko smo pospravili vse s poljá, nam je šla jako trda za živež, kaj bo pa letos, ako kmeta pokličejo v črno vojsko? Bog se usmili!

Iz Kranja 23. julija. — Dasiravno v tako nemirnem času, kakor je sedanji, ko vsaki s težkim srcem pričakuje le novic od severa in juga našega cesarstva, ne bode zeló zanimivalo bravcev „Novic“ izvedeti, koga smo volili v naš mestni odbor, vam vendar-le naznanim imena naših mestnih očetov, kterim je zaupanje mestjanov izročilo skrb za blagor našega mesta. Parlamentarna disciplina zmagala je tudi pri nas. Da bi se namreč glasovi nepotrebno ne raztresali, osnoval se je odbor, ki je nasvetoval volivcem take može, o kterih smo prepričani, da ne bodo delali za svoj lastni prid, ampak na blagor mesta. Da je ta odbor domoljubnih mestjanov res prave može zadel, pričala je volitev 5. in 6. t. m. Izvoljeni so bili vsi, kakor so bili nasvetovani. Dosedanji župan gosp. Šavnik se je zavoljo starosti odpovedal županstvu, ktero je hvalevredno opravljal, pa tudi odboru, in je tako izročil butaro mestnega zastopništva mlajšim močém. Za odbornike bili so izvoljeni gg.: Karol Florijan, K. Gecelj, Leopold Jugovic, Fr. Krisper, J. Marenčič, Tomaž Pavšler, prof. Janko Pajk, Mat. Pirec, dekán J. Reš, Jan. Šifrer, Fr. Šifrer in Andrej Trebar. Za namestnike odbornikov pa gg.: V. Gogala, M. Fok, Jože Krenar, Peter Majer, dr. J. Sterbenec in Juri Zavrl. — Kot predsednik po letih so sklicali potem naš prečastiti gosp. dekán 12. dne t. m. nov odbor, da izmed sebe voli župana in mestna svetovavca. Razložili so tudi pred volitvijo v krepkem govoru važnost te volitve. Za župana je bil potem izvoljen trgovec in predsednik čitalnice naše g. M. Pirec, za svetovalca pa gospoda J. Marenčič in Tomaž Pavšler. Dobili smo s to volitvijo tri nove krepke moči v naš mestni odbor, namreč znanega vrlega domorodca gosp. Leop. Jugovic-a, gosp. prof. Pajk-a in g. dr. Jurja Sterbenc-a. Vsi drugi so bili že poprej v odboru. — 21. julija se je tudi na naši gimnazii končalo s zahvalno mašo šolsko leto. Glavna šola konča se ta teden. Gimnazijalno letno sporočilo se bode izdalo še le konec meseca, in kakor slišimo, ga bode letos vendar kinčal slovensk spis. — Kakor živi potrebi vstreza in nas razveseljuje c. kr. deželna vlada s tem, da izdaje vojskina naznanila tudi v slovenskem jeziku, tako nas je osupnil klic g. deželnega glavarja na tako imenovano črno vojsko. Vsakemu, še prostemu kmetu zdelo se to zeló zeló nevarno. Prav hvaležni smo tedaj sl. deželnemu in mestnemu odboru, da sta tako krepko in zdatno zavrnila „Landsturm“, kteri tudi pri nas in v vsej okolici nima nobenega za-se, še uradnikov ne. Da je edino pravo nabirati prostovoljne vojake, je tudi naša misel. — H koncu še to žalostno novico, da so danes v Stražišu skor vse hiše na levi strani ceste proti Loki pogorele; začelo je goreti v nekem hlevu. Hvala Bogú, da so rešili desno stran; sicer bi bilo zgubljeno celo Stražiše.

Iz Ljubljane. Rešena je strahú naša dežela: črne vojske ne bode! Pa še vsega tega hrupa bi treba ne bilo, ako bi se bilo na ustavni poti vprašalo, kaj deželni in mestni zastopniki o tej zadevi svetujejo. Zdaj ko je sl. državno ministerstvo slišalo glas dežele po deputacii naši, brž je enostransko stvarjeni ljudski vzdig preklicalo in z ukazom od 20. dne t. m. velelo, naj se, ako utegne sovražnik predreti v našo deželo, v podporo cesarski armadi nabiró prostovoljni brambovci, ki se imenujejo deželni strelci in ki se bojo za čas potrebe tako ravnali kakor drugi vojaki. Nabirali se bojo v Ljubljani in pa pri vsacem cesarskem kantonu; v Ljubljani se nabira začne danes (25. julija), naberališče je v zvezdinem drevoredu. Jemali se bojo le močni ljudje, ki so kos hribovskim stražam; kogar komisija potrdi za deželnega strelca, prejme na roko 8 gld.; ako je doslužen vojak, 10 gld.; če je pri vojacih že koprol ali še več bil, pa 15 gold. Vdinjani prosták dobiva plače na dan 54 kr., vodnik 57 kr., še viši 62 kr., 68 kr. do 73 kr. Tudi tobaka dobó. Oficirji se plačajo po 50, 60 in 75 gold., zdravniki po 60 in 50 gld. na mesec. — Nabralo se bode gotovo veliko brambovcev, ker plača je dobra in služba le začasna. Pri tej priliki pa vprašamo le to: kako da naši „planinski lovci“ niso ostali za brambo domačih naših mej? Koroški „planinski lovci“, ravno tako nabrani kot naši, so ostali na Koroškem, da branijo mejo. Zakaj ne tudi naši?

— Kakor slišimo, so Njih Veličanstvo potrdili sklep deželnega zbora, da po novi osnovi bode — razun Ljubljane — 11 cesarskih okrajnih poglarstev (Bezirkshauptmannschaften) na Kranjskem namesti sedanjih 30 okrajnih predstojništev.

— Ker je slana majnika meseca veliko škodo naredila tudi na Kranjskem, je c. k. denarstveno ministerstvo, kakor v doljni Avstrii, tako tudi na Kranjskem dovolilo, da se prizadetim kmetovavcem dovolijo nenavadni odpustki davkov.

— (*Iz seje mestnega odbora 18. in 21. dne t. m.*) Med drugimi sporočili poroča gosp. župan, da podvzetniki novega ljubljanskega mosta („čevljarskega“) so pisali magistratu, da je most (železni) dodelan in da njega stavbo le to ovira, ker še Ljubljanica ni zaprta. Zbor je sklenil, da se jim odgovorí, da po pogojih je to skrb podvzetnikov, a ne mestne gosposke. Dalje poroča g. župan, da, ker bi bila „črna vojska“ za deželo zeló nevarna, se je brž po razglasu tega oklica mestni odbor pridružil deželnemu odboru v tem, da sta šla k c. kr. deželnemu poglavarju in prosila za odvrnjenje te nadloge; ker pa je stvar važna, sta bila pl. dr. Karl Wurzbach in dr. Župan naprošena, da se v imenu kranjske dežele in Ljubljane podasta na Dunaj in ondi na vikšem mestu razložita, kako da bi „črna vojska“ brez vspeha, sicer pa še tudi nevarna bila. Obá gospoda sta radovoljno sprejela poslanstvo in se brž podala na Dunaj. Potem priporoča gosp. župan, da gledé na vojne homatije, kterim je Ljubljana prav blizo, bode treba misliti na javno varnost, ako se zgodí, da ostane mesto celó brez vseh vojakov. Treba bode tedaj, da policijski odsék nasvetuje mestnemu odboru, kaj bode v tem položaji storiti; ponudba društva „Južnega Sokola“ more jedro biti še obširnišim predlogom. — Po sporočilih teh vpraša odbornik Jožef Pleiweis: kako to, da je mestni odbor unidan, ko je gospod nadvojvoda Albrecht šel skozi Ljubljano, komaj dve uri pred dohodom dobil vabilo, da se pokloni slavnemu vojskovodju? Na to župan odgovorí, da kakor deželni odbor in svetli knezoškof niso dobili od deželnega gospoda poglavarja nobenega naznanila o prihodu nadvojvodovem, tako tudi mestni odbor ne. Interpelant obžaluje, da se je mestno zastopništvo zanemarilo o naznanilu, ki ste ga vendar prejeli dve privatni družbi, in želí, da bi se kaj tacega ne zgodilo več. — Odbornik pl. dr. Kaltenegger vpraša: ali bi ne bilo treba, da se šije Gruberjevega kanala varujejo poškodovanja brž iz začetka? Gosp. župan obljubi odgovora v prihodnji seji. — Odbornik dr. Valenta vpraša: ali se bo Ljubljanica letos res zaprla in kako? Skrb mu je zato, ker se je kolere bati, smrdljivi kanali pa bi po tej zaprtii še bolj prišli na dan. Gosp. župan naznani, da še le potem, ko bode zatvornica na Ljubljanici gotova, se bode odločilo, kako in kaj; to pa je že zdaj gotovo, da na vsaki način vsako saboto zvečer se bode zatvornica odprla in še le v nedeljo ponoči zopet zaprla; se vé, da se zatvornica celó ne bo zaprla, ako bi zdravje mesta to zahtevalo. — Odbornik Horak želí izvedeti, kako to, da je bilo nem-

škemu turnerskemu društvu prihod Njih cesarske visokosti naznanjen, národnemu južnemu sokolu pa ne? Gospod župan zavrne, da tega ne vé, ali so bili turnerji vabljeni ali ne; ako pa so bili, znabiti, da so bili vabljeni zato, ker so v strežbi ranjenih vojakov obstojni del gospejnega društva. — Odbornik Vrhovec se čudi, da se mestni uradnik dr. pl. Stöckl predrzne zdaj in zdaj govoriti v imenu ljubljanskega mesta, in odbornik Horak dodaja tej graji, da strelska družba razpošilja vabíla, ki segajo čez ude tega društva, v to pa ima le mestni župan pravico. Gospod župan razjasnuje te opazke, rekši, da dr. pl. Stöckl je govoril le v imenu turnerskega društva in da strelska družba je vabila le svoje strelce. — Odbornik Horak želí, da bi se zavoljo velicih opravil število magistratnega odseka pomnožil od od 5 odbornikov na 7; župan odgovorí, da to ne gre, ker občinski zakon odločuje le 5 odbornikov.

Po vsem tem se začnó obravnave po vrsti dnevnega reda. Odbornik dr. Schöppl nasvetuje v imenu denarstvenega odseka to-le: Ker mesto za nenavadne stroške, ki jih je že imelo in jih bode še imelo, silno potrebuje v vsem skupaj 100.000 gold.; toliko denarja na pósodo vzeti pa mestna občina ne more brez privoljenja deželnega zbora, deželnega zbora pa morebiti še dolgo ne bode, tedaj naj se deželni odbor naprosi, da dobí zato cesarjevo privoljenje. Ker pa že med tem mesto potrebuje denarja, naj si brž izposodi pri naši hranilnici 25.000 gld., in če je treba, naj zastavi mestno posestvo. Oba predloga je zbor enoglasno sprejel. Dalje je poročal dr. Schöppl, da je pl. Peter Radić dovršil vredbo stare mestne registrature in mestnega arhiva in da je med starinami našel mnogo pisem, za zgodovino mestno in deželno jako imenitnih; da se ta pisma naznanijo dalje po svetu, nasvetuje dr. Schöppl, naj se en prepis Radičevega znanstvenega sporočila izročí tukajšnjemu zgodovinskemu društvu. Zbor enoglasno pritrdi temu nasvetu. — Potem odbornik dr. Bleiweis v imenu policijskega odseka poroča o orodji za novo vredjeno mestno cimentarnico, za ktero se potrebuje 742 gold. 25 krajc. Govorili so o tej zadevi odborniki Stedry, dr. Orel, Deschmann in župan; konec obravnav pa je bil ta, da se kupi vse potrebno orodje, — da pa tudi okraj ljubljanske okolice, ktera se poslužuje ljubljanske cimentarnice, doplača primeren donesek, — da se vse orodje zapiše v inventár, kteri naj — po nasvetu Deschmannovem — leží odprt v cimentarnici, — da se to orodje, ki ga g. Černi hranuje v cimentarnici mestni, večkrat po mestni gospóski preišče in pregleda, in da se naposled naredí tarifa, po kteri se mora cimentarnik ravnati. — Dalje poroča dr. Bleiweis v imenu policijskega odseka še o vpeljavi mrtvaških vóz v Ljubljani, ktere napraviti se tapecír Doberlet ponuja. Ko je poročevalec zboru razložil, da ne deželna vlada ne knezoškofija ne ovirate mrtvaških vóz, s kterimi se mrliči v vseh večih mestih na pokopališče vozijo, in je povedal, kako so ti vozovi v Zagrebu, Gradcu in Pragi vredjeni, je predlagal zboru ta dva nasveta: 1) prav je, da se vpeljejo mrtvaški vozovi, al brez vse sile; tedaj naj se nosijo mrliči na pokopališče kakor dozdaj, ali pa naj vozijo, kakor je mestjanom drago; 2) magistrat naj naznani knezoškofijskemu konsistoriju, da mestna gosposka mrtvaških vozov ne more prevzeti na svoj račún, da pa hoče tarifo ustanoviti, ako jih Doberlet prevzame. Ko odbornik dr. Valenta podpira vpeljanje mrtvaških vóz, posebno potrebnih v kužnih boleznih, je zbor enoglasno sprejel obá predloga.

V seji 21. julija je gospod župan naznanil zboru, da tudi za drugo rekrutbo ne bode treba nabirati novincev, ker celo število, ki ga mora mesto dati, se je nabralo že po prostovoljcih. Naznanilo županovo je bilo z glasnim dobro- in pravoklici sprejeto. — Potem odbornik dr. Zupan, ki je ravnokar iz Dunaja prišel, poroča o poslanstvu svojem, da je prav po sreči se izteklo: ne bode ne črne vojske po sili, ampak nabirali se bojo prostovoljci, za ktere se utegne iz vojaške kase vzeti 60 do 80.000 gold. To sporočilo je bilo z velicim veseljem sprejeto in po predlogu dr. Valente je bila zahvala izrečena gosp. dr. Zupanu, da se je po željah mestnega odbora z gosp. dr. pl. Wurzbachom nemudoma na Dunaj podal in še s živo besedo podperal, kar sta deželni in mestni odbor pismeno rekla. Župan je odboru naznanil, da je bil s pismom, ki ga je po naročilu državnega gospoda ministra gosp. dr. Zupan iz Dunaja 18. dan t. m. pisal, brž isti dan pri gosp. deželnemu poglavarju, ki mu je zagotovil, da bode brž razposlal okrajnim predstojnikom preklic črne vojske. Odbornik V. C. Zupan obžaluje, da tega preklica ni že danes v vradni „Laib. Zeitg.“, da bi se bilo zbegano ljudstvo potolažilo; on ne stavi ne interpelacije ne predloga o tej zadevi, a samo to hoče, da se ta opazka stavi v zapisnik. — Odbornik dr. pl. Kaltenegger v imenu policijskega odseka bere načrt, kako naj bi se, ako potreba nanese, osnovala mestjanska bramba v Ljubljani. Ta potreba bi takrat nastala, kadar bi celó vsi vojaki zapustili Ljubljano in bi tedaj 12 móž, ki jih šteje mestna straža, ne zadostili ohranjenju reda in mirú in javne varnosti. Zeló živ je bil razgovor, včasih brez potrebe srdit. Obveljalo je, da vsak od 18. do 50. leta, kdor ima v mestu volilno pravico in plačuje davek, je dolžán stopiti v mestjansko brambo, ktera ravno po tem zadobí veljavo, da zaupljivi možje čujejo nad mirom in varnostjo mestno. Zato se tudi v mestjansko brambo ne bojo vzeli taki, ki so po §. 29. a. b. c. občinskega zakonika zgubili volilno pravico. Prosti te mestjanske službe so: mestni odborniki, kteri bojo tako noč in dan v službi, ako utegne sovražnik priti, in pa duhovni. Vsak more namesti sebe v službo poslati namestnika, vendar mora ta namestnik vselej iz vrste tistih mestjanov biti, ki so v brambo poklicani. „Južni Sokol,“ „Laib. Turnerverein“ in strelsko društvo, ki so se prostovoljno ponudili, delajo vsak za-se samosvojno svojo kompanijo. Ako še kdo drug, ki ni v to zavezan, hoče v vrsto mestjanske brambe stopiti, naj položí prošnjo za to mestnemu odboru; te brambe pa se morejo odkrižati taki, ki spod 8 gold. 40 kr. direktnega davka plačujejo in prošnjo vložé mestnemu odboru za odpust. Posebne obleke ne bo imela ta bramba; trak okoli nadramja z mestnima barvama (belo-zeleno) je edino znamnje; orožje tudi ni vsem enako predpisano. — Morebiti da vsega tega ne bode treba.

— Razun živinozdravilske šole so se že vse tukajšnje šole končale. Govorili bomo drugi pot kaj več o njih.

— Kdor želí kaj lepega viditi, naj gré pogledat prezali tabernakelj za cerkev v Šent-Rupertu k gosp. Zadnikarju (predmesto sv. Petra zraven Cesarja št. 143). Videti ga bo le še nekaj malo dni.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Na čêlo današnjemu novičarju stavimo preimenitno novico, da za 5 dni je med našo in prusko armado vojska ustavljena. Ta dôba se je začela v nedeljo opoldne in preteče v petek opoldne. Namen tega vojskinega prestanka je, da bi se v tem času našla podloga za mirno spravo. Zato so se avstrijski poslanci grof Karoly, baron Brenner in topniški

general Degenfeld podali v pruski glavni stan. Ako se v teh 5 dneh naša in pruska vlada porazumite saj toliko, da najdete podlogo, na ktero bi se dalje pripéle obravnave za premirje, se ne bode začela iznova vojska; če pa se to ne zgodí, začne se v saboto zopet vojska in gotovo grozovita vojska. Vojska pa, naj je slavna ali neslavna za nas, zmiraj ostane nesrečna za Avstrijo; zato se čedalje bolj po vseh slovanskih in rumunskih in tudi po mnogih nemških časnikih razlegajo domoljubni klici: dajte nam mir, dajte nam mir! In kakor mavrica po hudih nevihtah naznanja nam prijazno vreme, tako je vladna dunajska „Abendpost" 22. dne t. m. rekla besedo, ktera nas z veselim upanjem navdaja, da se doseže mirna sprava. — In kako se velí nadepolna ta beseda? Tako, da vlada naša ne bode na vrat na nos več tiščala v Nemčijo, ampak da ohraniti celokupnost avstrijskega cesarstva ji bode skrb pred vsem. To je pravo! To je politika avstrijska, to je politika zdrava, ktera kmali zaceli rane, ki jih je državi naši vsekala nesrečna sedanja vojska. In kaj bi tudi koristilo Avstrii, ako bi se Nemčije držala kakor smôla, ker se cesar Napoleon s prusko in italijansko vlado popolnoma sklada v tem, da naj Avstrija slovó dá Nemčii. In če bi tudi stari nemški bund že ne bil pokopan, kaj neki bi pomagal Avstrli? Saj vendar zdaj ves svet vidi, koliko veljá nemški bund! Ako tedaj Prus ničesa druzega ne terja od Avstrije kakor edino to, da popustí nemške stališče — z Bogom bund! naj reče Avstrija, po zadovoljnosti svojih narodov sama sebi zadostna, in močna v edinosti. Radovedni tedaj pričakujemo poslednjih dni tega tedna, da toliko zaželjeni, se vé, da častni mir prinese Avstrii! — Od vojske na severji nimamo nič druzega važnega povedati, kakor to, da se pruska armada čedalje bolj razprostira po našem cesarstvu in da se pomikuje na Ogerskem proti Požunu (Prešporku), brž ko ne iz tega namena, da bi ognila se močni naši armadi, ktera stojí pri Floridsdorfu blizo Dunaja, in bi potem od zadej Dunaj zajéla. Z našo armado se pruska poslednje dni ni sprla v večem boji; al kjer koli je pruska armada se sprijela z armado kake nemške države, povsod jo je otepla; pač dosti žalostno je, da 7. in 8. krdelo nemških zaveznikov, 100.000 mož močno, se še zmiraj ni zediniti moglo ali ne hotlo in da jih v majhnih četah pruska armada s komaj 50.000 možmi povsod strahuje. — Garibaldovci še zmiraj najbolj rijejo na Tirole, in le ko bodo s krvavimi glavami morali zapustiti goré tirolske, jo utegnejo udariti čez planine koroške in kranjske. Prvi pa jim bo to pot presekal podmaršal Maroičič, kteri ob Soči stoji s kakimi 30.000 vojaki. Lahom sploh nikjer ne gre po sreči. Bahali so se s svojimi vojnimi ladijami tako, da je svet mislil, da v enem hipu talijansko brodovlje bode pokončalo avstrijsko. In kaj se zgodi 18. t. m.? Italijanske ladije, 10 oklepnic (panzerschiffe) in več parobrodov, udarilo je na dalmatinski otok Vis (talijanski Lisa) in začno bombe metati na-nj. 19. dne t. m. jim gre admiral Tegethof (po rodu Štajerec) naproti, jih napade in zmaga. Eno oklepnico je na dno pogreznil, da je ž njo vred vse potonilo, drugo pa je v zrak razpršil. Naše ladije niso poškodovane bile razun lineje „Kaiser", ki je zgubila jambor. To je zmaga na morji, s ktero se avstrijsko pomorstvo po pravici ponašati more, in po kteri bode Lahom srce še bolj vpadlo. — V političnih zadevah pa je te dni ta novica zvonec nosila, da je bil prvak ogerske Pešti-Naplo-stranke Fr. Deák na Dunaj poklican in da se je ondi pomenkoval z državnim ministrom in ogerskim dvornim kancelarom. Pravijo, da se naposled vendar le utegne roditi ogersko ministerstvo. Bode li morebiti ono Avstrijo rešilo iz zadreg? bode li ono Avstrijo dalo novcev? Prazne sanjarije so, o kterih „Zukunft" resnično pravi, da razrušijo septemberski Avstrijo-rešivni program.

Denarni zapisnik Matičini.

Novi udje:

a) kot ustanovnik:

Gospod	Pleteršnik Maksimilijan, gimn. profesor v Gorici	10 gold.
„	Macun France, prestopil izmed letnikov med ustanovnike	10 „

b) z letnim doneskom:

„	Tavčar Mihael, župnik na Vačah	2 „
„	Godina Jožef, finančni komisar v Trstu . . .	2 „
„	Jalen Šimen, kaplan v Selcih	2 „
„	Kočevar Ferdo, račun. vradnik v Zagrebu . . .	2 „
„	Hržič Ivan, duh. v pokoji pri sv. Barbari . . .	2 „
„	Vidovič Anton, dijak 6. razreda v Varaždinu . .	2 „
„	Florijančič Jožef, dekan v Gornjem gradu . . .	2 „
„	Ambrož Matija, kaplan v Žabnici v Kanalski dolini	2 „
„	Westermayer Jakob, dekan v Pliberku	2 „

Stari udje, ki so plačali za 1865. ali 1866. leto:

a) ustanovniki:

Za 2. leto: Gg. Vranicani Ambrož, baron; Macun Ivan, Šribar Janez, Lipold Jožef, Lipold Janez, Šranec Stanko, Švajger Gabrijel, Mežnarec Anton, Krčon Anton, Babnik Miroslav.

Za 3. leto: Gg.: Grmek Henrik, Bensa Štefan, Marušič Andrej, Šolar Ivan, Winkler Andrej, Vancas Aleks., Wolf Anton, Veixl Ivan, Stranščak Davorin, Trampuš Ivan, Reisinger France, Kancler Pavel, Petanjek Lavoslav, Hrtiš Benko, Švajger Gabr., Vučnik France, Lajh Jožef, Mlinarič Jožef, Raićev Božidar, Arce Rajmund, čitalnica ljubljanska, Holcapfel Ignaci, Simončič (vse plačal), Roj Jakob, dr. Prelog Matija, Jeraj Jožef, Šuman Jožef, Šinko Božidar.

b) Letniki:

Za 1865. leto: Gg. Bučar Jozip, Krulec Jožef, Janežič Jakob, Stanovnik Nikolaj.

Za 1866. leto: Gg. Doljak Jakob, Vales Marko, Jentl Bernard, Štamcar Andrej, Polak Edvard, Volk Janez, Zagorjan Martin, Albrecht Leopold, Bogolin Mihael, Gašperlin Gašper, Petek Andrej, Vovk Janez, Zajec Andrej, Knavs Janez, Kafol Štefan, Mašera Jozip, Gostiša Anton, Velikajne Anton, Sajevec Jakob, Pavalec Juri, Stanovnik Nikolaj, Žagar Dragotin, Kolarič Jož., Leskovar Jožef, Torkar Matija, Bononi Jožef, Nabrgoj Ivan, Gorjup Ivan, Flek Gregor, dr. Oroželj Janez, Hohn Robert, Keršič Janez, Kraševec Juri, Comelj Andrej.

V Ljubljani 24. julija 1866.

Dr. Jer. Zupanec.

Popravki. V prvem oddelku sestavka „Besedica z astran košnje" št. 25, str. 198, desni plas v vrstah od zg. doli: v 11. beri tvojega ne tujega, v 13. po ne in, v 29. prščeča ne puščeča, v 31. zvezljej ne cvrljej, v 6. vrsti od zd. gori beri: vzdigniti z jó itd. ne vzdigniti jó z itd., stran 199. levi plas v 12. vrsti zg. beri ga pripnè ne pa pripne. V tretjem oddelku (konec) št. 28. str. 221., desni plas v vrstah od zg. doli: v 20. obsežejo ne obrežejo, 24. vodja ne vedno; str. 222., levi plas v 21—22. vrsti od zg. doli beri v napačnem pomenu se najrajši itd., ne v napačnem pomenu naj se rajši itd., v 34—35. od zd. gori beri vrne ne vrnejo in pa sklepana? ne pa sklepano? Na levem plasu te straní v 2. vrsti zgorej beri vgreje ne ogreje.

Žitna cena

v Ljubljani 21. julija 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaške 5 fl. 10. — turšice 3 fl. 32. — soršice 4 fl. 2. — reži 3 fl. 70. — ječmena 2 fl. 68. — prosa 2 fl. 98. — ajde 3 fl. 2. — oves 2 fl. 48.

Loterijne srečke:

V Gradcu	18. julija 1866:	58.	38.	39.	22.	51.
na Dunaji		16.	66.	30.	8.	4.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 8. avgusta.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.